

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Postboks 4710 Sluppen, 7468 Trondheim
Sentralbord: 73 19 90 00, Telefaks 73 19 91 01
Besøksadresse: E. C. Dahls g. 10

- 5 MAI 2014
NVE - RM

Saksbehandler
Iver Tanem
Miljøvernnavdeling

Innvalgstelefon
73 19 92 21

Vår dato
30.04.2014
Deres dato
27.02.2014

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)
2014/3126-561
Deres ref.
NVE200901815-06

201201019-22

Norges vassdrags- og energidirektorat
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Høringsuttalelse fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag vedrørende Trongstadlia kraftverk i Amunddalselva i Åfjord kommune.

Fylkesmannen tilrår en bedre kartlegging av elvemusling og kystgranskog før vider behandling av saken. Hvis naturtypen kystgranskog blir registrert, anbefaler vi at konsesjon ikke gis av hensyn til naturtypen. Ved funn av elvemusling må avbøtende tiltak i form av blant annet økt minstevannføring vurderes.

Bakgrunn

Trongstadlia kraftverk er planlagt etablert i Amunddalselva i Åfjord kommune i Sør-Trøndelag. Amunddalselva har sitt utspring i Langvatnet, Haravatnet, Ommunddalsvatnet og Skjerlivatnet. Elva renner til Litlvannet og videre til Storvatnet. Fra Storvatnet går Arnevikelva ut til Mørrifjoren, men hovedvannmengden ut fra Storvatnet går via Mørre kraftverk.

Tiltakshaver ønsker å etablere en inntaksdam med høyde 2 meter og lengde 20 meter oppstrøms Trongstadlifossen på ca kote 201. Kraftstasjonen er planlagt på kote 155 ved Gammelseteren. Vannveien utnytter et fall på 46 meter og blir ca 1220 meter lang. Først går vannet i en 1030 meter lang tunnel med tverrsnitt 16 m², deretter 70 meter rør i tunnel og 120 meter nedgravd rør. Rørgaten vil ha en diameter på 2300 mm. Det vil bli etablert et riggområde for tunneldriften på sørsiden av anleggsområdet, og det vil bli etablert sedimentasjonsbasseng og oljeutskillere etter standard regler.

Middelvannføringa ved inntaket er 5,6 m³/s og alminnelig lavvannsføring er 0,38 m³/s. Kraftstasjonens maksimale driftsvannføring blir 12,6 m³/s. 5-persentil sommer er 0,31 m³/s og vinter 0,42 m³/s. Det er planlagt en minstevannføring på den berørte elvestrekningen omtrent lik alminnelig lavvannsføring på 0,39 m³/s hele året.

Inngrep i vassdraget

I søknaden fra Trønder Energi står det at vassdraget ikke er vurderet/klassifisert med hensyn på økologisk tilstand, økologisk potensial, kjemisk tilstand eller risiko. Den 25.3.2013 ble dette vassdraget klassifisert. Elva fra inntaksområdet til Litjvatnet heter i Vann-Nett 135-9-R Sjørdalselva. Denne strekningen står i dag i ingen risiko, med god økologisk tilstand og en forventning om å nå miljømålene. Økologisk potensial (GØP) er noe som brukes for vannforekomster som er betegnet som sterkt modifiserte (SMVF), dvs. i forekomster som er så

påvirket av samfunnsnyttige fysiske inngrep at miljømålet «god økologisk tilstand» ikke med rimelighet kan oppnås. Denne vannforekomsten er pr. i dag ikke registrert som SMVF, og dermed skal ikke GØP benyttes.

Det eksisterer fra før flere inngrep i vassdraget; I Trongstadlifossen står et mikrokraftverk, som utnytter fallet i fossen. Dette kraftverket vil få for lite vann til drift, dersom Trongstalia kraftverk bygges ut. Oppstrøms det planlagte kraftverket, i to sidevassdrag til Amunddalselva, er det to mindre kraftverk med en samlet installasjon på ca 400 KW. Nedstrøms Trongstadlifossen er det også to kraftverk; Breivold kraftverk i sideelva Kvennaelva og Mørre kraftverk ved fjorden. Det er i tillegg gitt konsesjon til ytterligere 2 kraftverk; Gullbergelva og Kvernhusfossen. Området oppstrøms Trongstadlifossen var i naturtilstand et sterkt meandrerende løp, med mange kroksjøer, og elva som buktet seg over slettelandskapet. En gang mellom 1950 og 1970 ble elva kanalisert over en strekning på ca 3 km i dette området, og arealet ble brukt til dyrkamark. FV55 går langs nordsiden av Amunddalselva. Landskapet mellom veien og elva er bratt og ufremkommelig, og det er relativt lite innsyn til elva fra veien.

Konsekvenser av utbyggingen

Amunddalselva er ikke et verna vassdrag. Tiltaksområdet har ikke anadrom tilgang da Storvatnet er regulert (ved senkning), og har en terskel i utløpet til Arnevikelva. Det er ikke krav til minstevannføring fra Storvatnet. Sannsynligvis er det også naturlige vandringsbarrierer i Arnevikselva som laksefisk ikke kunne passere i naturtilstand. Det ble ikke gjort funn av ål i Amunddalselva ved befaringstidspunktet, verken ved el-fiske i elva eller linefiske i Amunddalsvatnet.

På prosjektstrekningen varierer Amunddalselva mellom kulper, strie og moderate stryk samt en markant- og flere små fosser. Det er en prioritert naturtype i området; kystgranskog som Sweco karakteriserer til å ha lokal viktig verdi. Det forekommer interessante kryptogamsamfunn på prosjektstrekningen, med flere fuktighetskrevede arter. Ingen rødlistede kryptogamer ble påvist ved feltundersøkelser.

Elvemusling er påvist både oppstrøms og nedstrøms tiltaksområdet, men ikke ved de to stasjonene som ble undersøkt ved befaring. Sweco beskriver den berørte strekningen som variert med kulper fosser og stryk. Det kan godt tenkes at elvemusling er å finne langs denne strekningen, og den berørte elvestrekningen må undersøkes i sin helhet før tiltaket iverksettes. Elvemusling er sårbar i forhold til endringer i fysisk miljø. Ved et eventuelt funn av elvemusling, må NVE vurdere behovet for økt minstevannføring. Økosystemene i vannstrengene er komplekse. Selv om vanddekt areal fortsatt vil finnes, kan redusert vannføring gi redusert næringstilfang, mindre dybde, mindre massetransport, større frostpåvirkning osv., og dermed gi suboptimale forhold for elvemusling. Det ble også funnet spor tegn av oter i tiltaksområdet. Oter er en sårbar art som er påvirket gjennom høsting og habitatpåvirkning. Etter at Amunddalselva ble kanalisert oppstrøms tiltaksområdet, opplever lokale folk et vesentlig dårligere fiske i elva. En reduksjon i vannstrøm i elva vil kunne påvirke fiskebestanden ytterligere og dermed kunne påvirke oterbestanden negativt.

Inntaksdammen er planlagt plassert rett oppstrøms en foss som er vandringshindrende for fisk. Dermed vil tiltak for oppvandring ikke være nødvendig. Likevel må det legges til rette for nedvandring av fisk forbi dammen,

og i størst mulig grad unngå at fisk går gjennom inntakstunellen. Innlandsfisk er Fylkeskommunalt ansvar. Fylkesmannen velger likevel å ta med hensynet til fisk på grunn av en helhetlig økologisk vurdering.

Det må bygges vei fra FV55 til både inntak og kraftstasjon. Til det planlagte inntaksområdet, benyttes en eksisterende traktorvei som oppgraderes og forlenges. Til kraftstasjonen må det bygges en ca 150 meter lang vei fra FV55. For å krysse elva er det tenkt bygget en terskel av betong med bredde 4 meter og lengde 35 meter. I terskelen skal det legges 10 rør med diameter 1 meter. Fylkesmannen mener dette er en uheldig løsning av flere årsaker. For det første er det estetiske med en slik terskel ikke spesielt pent. Det er også fare for redusert vandringsmulighet for vannlevende organismer ved at kulvertene kan danne hinder ved lav vannstand, høy vannhastighet osv. Man kan også oppleve flomskader når rørkapasiteten ikke er stor nok. Fylkesmannen mener at dette forslaget må forkastes og at det må bygges bru slik at elveløpet forblir urørt.

En utbygging av Amunddalselva vil gi negative konsekvenser for allmenne interesser ved at vannføringsregimet endres, og at dette kan virke inn på arter og arters habitatbruk. Det er i følge Gaarder (Miljøfaglig Utredning rapport 2013:32) ikke registrert boreal regnskog i tiltaksområdet/ influensområdet. Dette er den mest oppdaterte rapporten vi har på dette feltet. Det kan godt være at enten Gaarder eller Håkon Holien har vært i området og ikke funnet noe interessant, eller så kan området ha et potensiale uten at dette er kartlagt ennå. Mye tyder på at ingen har vært i området, og dette må følges opp og klargjøres nærmere med registreringer av kyndige personer på kystgranskog før tiltaket settes i verk.

Lokaliteten ligger i høydelaget 150-200 moh, noe som er i høyeste laget for å finne godt utvikla lokaliteter med boreal regnskog, da disse normalt ikke finnes godt utviklet i områder over 200 moh.

Funn av lungenever og brun korallav er indikatorer på at lokaliteten kan være interessant, men er ikke i seg selv utslagsgivende for utfigurering av en naturtype, da de til det er for vanlige på Fosen.

Det er ikke relevant å vise til Fremstad og Moen når det gjelder truede vegetasjonstyper (i biologisk mangfoldrapporten fra Sweco, vedlagt søknaden), da det er Norsk rødliste for naturtyper som gjelder. På Fosen finnes som oftest de spesielle (og rødlistede) lavartene i boreal regnskog på løvtrær som rogn og selje, og også gråor. Det er artenes rødlistestatus som i hovedsak er avgjørende for verdisettingen og ikke hvilket substrat de finnes på, men funn på gran kan være et tilleggsmoment for spesielle arter.

Kunnskapsgrunnlaget for Fylkesmannens beslutning (jfr. naturmangfoldlovens §§ 8 og 9) er ikke godt nok utredet i Sweco sin rapport fra 2011. Fylkesmannen er enig i at kystgranskog er relativt vanlig i Åfjord, men hvis man løfter blikket litt, er dette et av få områder i verden der denne skogtypen er vanlig. Vi har et spesielt ansvar i forhold til å ta vare på denne naturtypen. Fraføring av vann vil påvirke kystgranskogen negativt, og vi trenger derfor å vite hva vi eventuelt taper i forhold til denne naturtypen ved en utbygging. Området må kartlegges grundig før utbygging tar til. Fylkesmannen mener også at søk etter elvemusling må gjøres i et større omfang i hele den berørte strekningen av Amunddalselva.

I naturmangfoldloven § 10 står det at en påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastningen som et økosystem er eller vil bli utsatt for. I dette tilfellet vil effekter av fraføring av vann i tiltaksområdet, og den samlede belastningen av flere utbygginger og andre tiltak i vassdraget (kanalisering) være gjeldende. Fraføring av vann vil påvirke luftfuktigheten i dalføret, og dermed også fuktighetskrevenne lavsamfunn og kystgranskog. Det vil også kunne påvirke fiskebestand, elvemusling og oter i den aktuelle strekningen.

Det må også vurderes, ut fra naturmangfoldlovens § 10, graden av samlet belastning for vassdraget. Det er imidlertid flere nivå å vurdere dette på; I vassdraget eksisterer det allerede 5 kraftverk fra før (ett faller bort ved en evt. utbygging), og to nye er gitt konsesjon. På lokalt nivå vil dette føre til en økt samlet belastning på elva, da en lengre strekning vil ha minstevannføring i større deler av året enn normalt. På regionalt nivå kan den totale belastningen for regionen bli mindre hvis et vassdrag (f.eks. Amunddalselva-Storvatnet-Arevikelva) bygges ut mye, mens flere andre uberørte sideelver spares for framtidig utbygging. På fylkes- og nasjonalt nivå vil bl.a. naturtype spille inn; hvor vanlig er den, og hva mister vi ved en utbygging. NVE bør gjøre opp en status for samlet belastning i Nordre Fosen for å bedre kunne vurdere dagens situasjon og videre kunne avgjøre hva som er akseptabel total belastning for vassdraget, naturtyper og arter.

Tiltakshaver skal, i følge naturmangfoldlovens § 11, dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter. For å unngå stranding av fisk nedstrøms kraftanlegget, må en eventuell kraftstasjon utstyres med en omløpsventil som umiddelbart slipper vann forbi ved driftsstans. Fylkesmannen mener også at krysningen av elva ved kraftstasjonen må skje med bygging av bru istedenfor terskel med kulverter. Dette er av både økologiske og estetiske hensyn. Inntaksdammen er plassert på en foss som er et naturlig oppgangshinder. Det er likevel viktig å sørge for nedvandringssmuligheter for fisk opprettholdes og at fisk i minst mulig grad går inn i tunnelgaten.

Støv/slam som dannes under boring i- og sprengning av fjell, kan være til skade for fisk ved at det legger seg på gjellene til fisken. Det kan også være skadelig for bunndyrsamfunnene ved at slammet sedimenterer og tetter bunnssubstratet. Det er positivt at tiltakshaver i planene har framlagt tanker om håndtering av boreslam for å unngå at dette havnet i elva. Det er viktig ved en eventuell utbygging at dette overvåkes gjennom fiske- og bunndyrsundersøkelser i elva nedstrøms anleggsområdet før, under og etter tiltaksgjennomføring. Det skal også tas utgangspunkt i driftsmetoder, teknikk og lokalisering som gir de beste samfunnsmessige resultater ut fra en vurdering av tidligere, nåværende og framtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold (jfr. naturmangfoldloven § 12).

Fylkesmannen vil minne om at det i vannforskriften (jf. kgl. res. 15.12.2006) er hjemlet at påvirker (tiltakshaver) er ansvarlig for undersøkelser og tiltak for å oppnå god økologisk tilstand i en vannforekomst.

Konklusjon

I og med at vassdraget i sin helhet allerede er utbygd med fem kraftverk, og det er gitt konsesjon til to nye, kan det i utgangspunktet være en god strategi å tillate utbygging her, for heller å ta vare på uberørte vassdrag på Nordre Fosen.

Fylkesmannen mener imidlertid at kartleggingen av elvemusling og kystgranskog ikke er gjort godt nok, og vi forventer at områdene kartlegges i sin helhet av fagfolk på de respektive tema. Hva som blir funnet ved slike registreringer vil være avgjørende for Fylkesmannen sitt syn på saken.

Vi minner om at vurderinger etter vannforskriften og prinsippene i naturmangfoldloven må framgå av den videre saksbehandlingen som omhandler natur, for at vedtak skal være gyldig.

Da det ikke er gjennomført befaring i området etter at søknaden er framlagt, tar vi forbehold om endringer i uttalelsen etter planlagt sluttbefaring.

Med hilsen

Stein-Arne Andreassen (e.f.)
miljøverndirektør

Iver Tanem
rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Kopi:

Miljødirektoratet
Åfjord kommune

Postboks 5672 Sluppen

7485 TRONDHEIM
7170 ÅFJORD